

שמעתא אליבא דהלכתא

גליון שצ"ז | פרשת מטעי (באר"ל מטות מסעי) | תשע"ט | קהילת הניכוי הישיבות | רמות ב'

שמעתא אליבא דהלכתא

האם מותר לכבס ולהחליף בגדי זיעה בפי הימים

א. מנהגי אבילות בימי בין המצרים. ב. כיבוס. ג. לצורך עכו"ם. ד. להניח לאחר תשעה באב. ה. כיבוס שלנו. ו. בגדים שמתכללים תדיר. ז. לבישת בגדים מכובסים. ח. הלפת בגדי זיעה או בגד מלוכלך. י. בגד שדרכו להתלכלך (בגדי עבודה וכדו').

יא. בגד מכובס שלבשו איזה זמן. יב. זמן לבישה המועיל. יג. להניח הבגד על הרצפה.

א. מנהגי אבילות בימי בין המצרים

מבואר במס' תענית (כז:) שבשבוע שחל בו תב"א עד תב"א אסרו כמה דברים משום אבילות כגון כיבוס ותספורת. וכן הובא בשו"ע (סי' תקנא) ויש דברים שנהגו להתחמיר בהם מיום י"ז בתמוז או מרי"ח אב עד תב"א.

ועיי' בישועות יעקב (שם ס"ק א) שכת' לענין איסור רחיצה בטי הימים עד התענית שאסרוה מנחג שדינה כאבילות תוך ל' יום על קרוביו ואינה כאבילות תוך ז'. והמטה יהודה (ס"ק יב) כת' לענין תספורת (שהוא מדינא גמי' בשבוע שחל בו תב"א) דכיון דאבילות זו הוי אבילות ישנה קילא טפי ודינה כחך גשמיש. ודעת הגרש"א זצ"ל (אבני ישפה ח"ג סי' נח ענף א) שאע"פ דלבישת בגדים מכובסים בשבוע שחל בו אסורים מדינא גמי', תקפס כדן אבילות תוך ל'. ומי"מ יש מקומות שהחמירו טפי באבילות זו כיון שאבילות דרבים חמירא טפי, ועיי' במ"א (ס"ק לג) ובמהרי"ל (ס"ק אב).

ב. כיבוס

והנה כני"ל שבשבוע שחל בו תב"א אסורים לספר ולכבס. וכן פסקו השו"ע (שם סעי' א) והרמ"א (שם). ועיי"ש ברמ"א דבני אשכנז נוהגים להתחמיר בכיבוס (וכן לענין תספורת) מרי"ח. וכת' הרמב"ן (תהי"א ענין אבילות ישנה ד"ה מתני' שאפילו מי שאין לו אלא חלוק אחד אסור לכבסו וללבוש בשבוע שחל בו תב"א, ע"כ. וכן הביאו הטש"ע (סי' תקנא סעי' א).

ובטעם איסור כיבוס כתי' רש"י (תענית כז: ד"ה אפילו) שהוא משום שר"י כמסיה דעתו (מהאבילות) שעוסק בכיבוס בגדים. וכ"כ הלבוש (אות ז), המ"א (ס"ק יב) והמ"ב (ס"ק כג). אלא שבתורה"ד (ח"א סי' קנב) כת' לענין לכבס בגדי עכו"ם, שאין איסור כיבוס בשבוע זו משום מלאכה, אלא שאסרו חכמים לספר ולכבס כדי למעט בשמחה ולהראות האבילות והוא לא שייך בכיבוס בגדי הגויים, אמנם סובר א"ל להתחמיר משום דאיכא למיחש למראית העין, ע"כ. וכ"כ המ"א (ס"ק יט) והמ"ב (ס"ק מג).

וגדי בפמ"ג (אי"א ס"ק יב) ושהיעל בעל התורה"ד דבאמת מטעם דמסיח דעתו מהאבילות ואתנן עלה, וסיים דיש לתרץ. ואפשר דכוונת התורה"ד דוקא בכיבוס שיש משום שמחה יש משום היסח הדעת, וכן משמע מהא דכתבנו באות ו' בשם הלבוש. ובמחצה"ש (ס"ק יט) כת' על הא דהתורה"ד דצ"ל דגם היסח הדעת מאבילות לא שייך בזה כי במלאכתו הוא עוסק, ע"כ. וע"פ מבואר דיש שני טעמים לאסור מפני היסח הדעת ומפני שמחה. ונפ"מ לענין כיבוס במכונה דאע"פ שאין משום היסח הדעת כ"כ מ"מ יש לאסור משום שמחה.

ג. לצורך עכו"ם

ועיי' בב"י (סי' תקנא) שהביא דברי התורה"ד וכתב דהכי משמע בירושלמי לאסור דגרסינן התם בפרק בתרא דתענית (ה"ו) וה"ן קצרא אסיר ליה מעבד ובתתיה ומשמע דבכל גוונא קאמר לא שנא דישיראל לא שנא דגוים, ע"כ.

ועיי' בשו"ע (שם סעי' ה) שפסק דאסור לעבריות לכבס בגדי העכו"ם בשבוע זה. וכת' במ"א (ס"ק יט) שהאיסור הוא מחמת מראית העין, ועיי' אבן עזרא דבצנעה יש להקל דהרי באיסורים דרבנן בחזירי דחרים כל חוששים משום מראית העין כמבואר בסי' שו"ע סי' י"א. וכן הביא השענה"ג (אות מד). ועיי"ש במ"א שכת' דה"ה במקום שהעכו"ם יש להם מלבושים אחרים דניכר שהם של עכו"ם דשרי. והביאו המ"ב (ס"ק מג) והוסף שבאין לו מה לאכול ודאי כדי חייו שרי עכ"פ. ועיי' בחי"א (כלל קלג אות יב) דבזה אף לדידן לא נהיגין אלא בשבוע שחל בו, מדלא כת' הרמ"א ונהיגין אף בזה מרי"ח. וכן פסק המ"ב (ס"ק מג) דלא כהרדק החיים שהחמיר בזה. [ועיי"ש ברמ"א (סעי' ה) דאסור לתת לכובסת עכו"ם לכבס מרי"ח ואילך, דלא קודם ר"ח מותר, אע"פ שכובסת אחר ר"ח. וכת' המ"ב (ס"ק טו) ע"פ המ"א דאפי' א"ל לכבס אחר ט"י ג"כ אסור מטעם מנהגא, ובשם הא"ר כת' שצ"ד להקל ליתן לה מרי"ח ואילך לכבס אחר ט"י, ולענין כלי פשתן בודאי יש לסמוך ע"ז, ע"כ].

ד. להניח לאחר תשעה באב

ואיתא בתענית (כז: ב) אסור לכבס לפני תב"א אפי' להניח לאחר תב"א. ופרש"י (ד"ה אפילו) דטעמא דאסור אפי' לכבס ולהניח משום דנראה כמסיה דעתו שעוסק בכיבוס בגדים. וכן פסק השו"ע (שם סעי' א) שאסור לכבס אף ע"י דלהניח. ודעת האורחות חיים (תב"א סי' ה) דלכיבוס במים להניח מותר אפי' בערב תב"א. והביאו הב"י (סי' תקנא).

ה. כיבוס שלנו

ועיי"ש שאמרו דגיהוץ שלנו ככיבוס שלהם וכלי פשתן אין בהם משום גיהוץ. ופרש"י גיהוץ שלנו אינו יפה אלא ככיבוס שלהם ואסור להיץ, אבל כיבוס שלנו מותר. וכן הביא הר"ן (שם ד"ה גרסי) וגם הרמב"ן (שם ד"ה כבוס) כתב שפירשו הגאונים דהכי קאמר גיהוץ שלנו ככיבוס שלהם שהוא אסור, הא כיבוס שלנו מותר, וכלי פשתן אין בהם משום גיהוץ שלנו ולא כיבוס שלהם והיתר זה אינו אלא לכבס ולהניח דוקא, אבל ללבוש אסור כדון כלי פשתן. והביאו ה"סור (שם), ודלא כהכ"ח בו (סי' סב ע"ה) שכת' דיש סוברין להחמיר אפילו לכבס וללבוש בכיבוס שלנו. אלא שכת' האבי העזרי (סי' תפנא) דנהגו איסור אף בכיבוס שלנו. וכ"כ ה"תוס' במו"ק (מו"ק כג. ד"ה כל) והמרדכי (מו"ק סי' תרלג), וכן הוא בתוס' בתענית (ל. ד"ה ותרייחה) שהחמיר רש"י (סדור סי' תט) ומהו"ט ויט"ר ח"א סי' קמ"ב. (שם) בשם המ"מ שנהגו להחמיר וכן פטט המנהג. וכן נקט השו"ע (שם סעי' א).

ו. בגדים שמתכללים תדיר

ועיי"ש במהר"ם מרוטנבורג (הלכות שמחות ט"ז) שכת' שאסורים הגדולים לספר לקטנים ולכבס כסותם שבת שחל תשעה באב להיות בתוכו, ע"כ. והביאו הב"י (שם) וכתב עליו דאז דאסר לכבס כסות קטנים משמע דלא בגדים שמלפפין בהם קטנים המוציאים רעי ומשתינים בבגדיהם קאמר, דנהו מישרא שרי, ודייק לישנה שכתב לשון כסות ולא לשון בגד. וכן פסק הרמ"א (סי' יז) ובניא הלבוש (שם) כי אין בכיבוס זה משום שמחה. והביאו המ"ב (ס"ק פה). ועיי' בפ"מ (שם אי"א ס"ק לט) דמצד דבגדי קטנים אף של גדולים קצת אלא שעשוין להתלכלך ג"כ שרי. ועיי' במ"ב (ס"ק פג) שכת' ע"פ המ"א דלא יבסו הרבה בגדי קטנים יחד. אולם במכונת כביסה שהיא טוחה א"י י"ל דשרי אפי' הרבה ביחד. וכ"כ בחנוך לנעי (פכ"ב סוף הגה ב). ולפי"ז י"ל דה"ה בגדי עבודה שעשוים להתלכלך תדיר (כגון של אינסטלטור, עובדי נקיון וכדו'), אם צריכים להם מותר לכבסם. ובדרך זה כתב בנעטעי גבריאל (פ"ה אות ז). ונראה דה"ה לבגדי זיעה במקומות החמים. ודעת בעל השבט הלוי (מבית לוי בהמ"ט ע"מ י אות ב). שאם נתלכלכו כל בגדי זיעה, הרי הוא כמי שאין לו אלא חלוק אחד, שמותר לו לכבס חלוקו עד שבוע שחל בו ת"ב כמבואר בשו"ע (סי' תקנא סעי' א) ובמ"ב (ס"ק כט). [ועדף לכבס מאשר לקנות בגד חדש לצורך זה, כמ"ש בעל השבט הלוי (מבית לוי בהמ"ט ע"מ י אות ב)]. וכן דעת הגריש"א זצ"ל (נעטעי גבריאל פ"ו הגה יז) שבמקום שהתירו כיבוס (ושם איירי לענין בגדי קטנים) אין להתחמיר ולקנות אחרים חדשים].

ז. לבישת בגדים מכובסים

ומלבד איסור כיבוס מבואר בתענית (שם) שאסור אף ללבוש בגדים מכובסים. ואפי' לכתב אסורין, ואפי' להציע במטה אסור, ע"כ. וכ"כ הרמב"ן (שם) וכת' הר"ן (שם ט: ברי"ף ד"ה וכבוס) דאפי' במכובסין קודם לכן אסורין, ואפי' להציע במטה אסור, ע"כ. וכ"כ הרמב"ן (שם), הרשב"א בתשובה (ח"א סי' קפג), הריטב"א (שם) והרא"א (תענית פ"ד ר"ס ל' ומו"ק פ"ג ס"ס יג).

אולם הרמב"ם (תענית פ"ה ה"ו) כתב דאסור לספר וללבוש כלי מגוהץ. והלח"מ (שם) דקדק מדבריו שלא כתב אסור ללבוש בגד מכובס דמשמע דס"ל להרמב"ם הנהגה אחרת בשי"ש שם דלכבס וללבוש, אבל ללבוש המכובס קודם לכן מודה ליה ולכתב כתב הרמב"ם דאינו אסור ללבוש אלא מגוהץ מקודם לכן ולא מכובס, אלא שכן אין עד כתב הרב המגיד, אלא הסכים לדעת הרמב"ם לדעת הרמב"ן, ולדבריו צ"ל דמגוהץ נדקט הרמב"ם ל"ד נקטיה דה"ה מכובס, ע"כ.

ולמעשה השו"ע (שם סעי' א) פסק לאסור בשבוע שחל בו תב"א. והרמ"א (שם) כת' דבני אשכנז נוהגים להחמיר בזה מרי"ח. וכן לכבוס שבת.

והנה בתשובת מהרש"ל (סי' כ) כתב בשם דרשות מהרי"ל דאין לובשין בגדי שבת בשבת אף ע"פ שמותר בתשעה"מ כי אין נראה כ"כ אבילות כשאינו משנה בגדו דשמא אין לו בגדים אחרים ואף אם יש לו מ"מ אין נראה כ"כ לאבילות, אבל בכתונת אין ענין בשישור שאין לו כתונת לבן בשבת א"כ נראה לאבילות. ועיי"ש שכת' דכיון דלא נמצא איסור ללבוש בגד מכובס אלא בשבוע שחל בו תב"א, נ"ל דחסידות של טעות המחמיר בזה ומבטל עונה שבת. ונ"ל עוד טעם להיתר שהכתונת אינו בכלל שיעור בגדים כי הוא משום יום בעלמא ועממי אפי' באמצע השבוע לובשין כתונת מכובס היכא שנתמלא זיעה בפרט בארצנו לכן אין זה קרוי שנוי בגדים שאינו כ"כ לכבוד שבת לכן מותר וכן אני רגיל להורות, ע"כ. מבואר שיש שתי טעמים להתיר בגדי שבת ובגדים מכובסים בשבת חזון: א' משום אבילות בפרסיה (כי הכתונת היה נראה). ב' משום שהדרך להחליף. וכן פסק בגי' מהרש"א (וי"ד סי' רפט) דמי שאינו לובש כתונת מכובס הוא חסידות של טעות. וכ"כ בערוה"ש (וי"ד שם אות ז).

המשך בעמ' הבא

פניני הלכה

טעה ואמר קדיש

תתקבל קודם ויחי נועם

כיצד ינהג

כתב האבודרהם (פ"י תפלת ערבית של מוצאי שבת) דבמוצאי שבת אחר תפלת י"ח אומר השליח צבור קדיש עד לעילא, ואח"כ אומר פסוק ויחי נועם וכו', ואומר יושב בסתר עליון וכו', ואומר אחריו סדר קדושה, ואומר קריאת התקבל. ע"כ. וכן התנהג. ולייע דבבר המצוי דהחזן במוצאי שבת נגדר אחר הלשון שרגיל בה בימות החול ואמר בטעות קדיש תתקבל קודם ויחי נועם, כיצד ינהג בקדיש שאחר קדושה דסדרא, האם יאמר שוב קדיש תתקבל או שמא יאמר קדיש שלם ללא תתקבל.

והנה בני תפלת פורים כתב האבודרהם (פ"כ סדר תפלות הפורים) דאחר תפלת י"ח אומר השליח צבור קדיש עד לעילא, ואינו אומר תתקבל, לפי שצריך לומר סדר קדושה אחר קריאת המגילה ואז יתקבל. וכן התנהג.

[אולם לענין תשעה באב כתב (פ"י סדר תשעה באב) דאחר תפלת י"ח אומר השליח צבור קדיש תתקבל, ואח"כ קורין איכה ואומרים קינות, ואח"כ ובא לציון וכל סדר קדושה, ולא יאמר ואני זאת בריתי וכו', ואומר קדיש שהוא עתיד לחדתא עלמא. עכ"ל. ואפשר דשאני התם דאחר הקדושה אומר קדיש שהוא עתיד לחדתא, וע"כ אומר קדיש תתקבל אחר תפלת י"ח, משא"כ במוצאי שבת ופורים דאומר אחר קדושת ובא לציון קדיש תתקבל ע"כ אחר תפלת י"ח אומר חצי קדיש. ויותר נראה דמאחר שמפסיק בקריאת מגילה איכה ובקניות אין זה מן הראוי להפסיק הפסק גדול כ"כ בין התפלה לקדיש תתקבל, וע"כ אומר קדיש תתקבל סמוך לתפלה].

ומצונו בלבוש (הל' פורים סי' תרצ"ג סי"א) שכתב גבי תפלת ערבית של פורים - ואחר תפלת י"ח נ"ל שאין אומרים אלא חצי קדיש, שאין אומרים קדיש שלם אלא בגמר אלה אותה תפלה דהיינו אחר קריאת המגילה. ובמנהגים (ר' אייבך טירא ע"מ קי"ח) כתב קדיש שלם מיד אחר תפלת י"ח קודם קריאת המגילה, והוא תמוה בעיני, דמאי שנא משאר תפלות כל השנה שמניחין הקדיש שלם עד גמר כל אותה תפלה, וכן במוצאי שבתות דבכל השנה שאומרים ויחי נועם ואתה קדוש אחר תפלת ערבית ואין אומרים קדיש שלם עד אחר ואתה קדוש וכו'. ועוד תמוה בעיני מאוד על המנהגים שכתבו שגם אחר המגילה וסדר קדושה ואתה קדוש יחזור ויאמר קדיש שלם, על מצי קאי ואתה קדיש שלם, שאם יאמרו קדיש שלם קודם קריאת המגילה ואתה קדוש על תפלת י"ח, ליש לומר קדיש שלם אחר המגילה ואתה קדוש, שאין אומרים תתקבל צלותהון שהוא תרגום של תפלה אלא אחר שאמרו תפלת י"ח שהוא נקרא תפלה. לכך נ"ל שאין לומר אחר התפלה קודם המגילה אלא חצי קדיש, וטעות נפל בספריי במנהגים שכתבו קדיש שלם במקום חצי קדיש, ואח"כ קורין המגילה וכו' ומתחילין ואתה קדוש וכו' ואז אומר קדיש שלם וקאי על תפלת ערבית.

ואולם במלבושי יו"ט (ס"ק ב) כתב דנראה לו דלא אורח ארעא לומר חצי קדיש או לדלג תתקבל לבסוף, ואומרים הקדיש שלם כמות שהוא ויחזור תתקבל על תפלה דבסדר ובא לציון.

ועיי"ן עוד במג"א (סי' תרצ"ג סי' א) שכתב - כתוב במנהגים שאומרים קדיש שלם אחר תפלת י"ח קודם קריאת המגילה, וכן כתב מהרי"ל בתשובה סימן נ"ו (אות ב) בשם רוקח (סימן ר"מ). וכן כתבו התוספות (ד' ד"ה פסק) והגהות מיימוניות (סוף הלכות מגילה), דלא כלבוש. ובאגודה (מגילה סימן ד) כתב בשם רוקח לומר חצי קדיש. ובמסכת תענית (סימן כ"ה) כתב גבי תשעה באב ואומרים קדיש שלם קודם איכה. א"כ הרוקח (סימן ש"א) כתב לומר חצי קדיש, עכ"ל. ובאבודרהם (נעו"ד ר"ח) כתב כן חצי קדיש. ונראה לו דבמדינות אלו שנוהגין לומר קדיש שלם, ואף אחר קריאת המגילה יאמרו קדיש שלם בלא תתקבל, ואפשר שכן דעת המנהגים (שם), ועיי"ן סימן תקי"ט (ס"ק יא). [ושם כתב גבי ערבית של תשעה באב דאומרים קדיש שלם אחר תפלת ערבית].

ואולם בפ"ר (סי' תרצ"ג סי' ג' ו"ס"ק ה') כתב דהנהגה לומר אחר תפלת י"ח קדיש שלם וחלילה לשתות. ואף אחר קריאת המגילה וסדר קדושה יאמר שוב קדיש תתקבל, דלא אורח ארעא לומר חצי קדיש או לדלג תתקבל לבסוף, ויאמר הקדיש שלם כמו שהוא, ויחזור תתקבל על סדר תפלה דבסדר קדושה דובא לציון (מלבושי יו"ט ס"ק ב) וכן המנהג, ודלא כמג"א שכתב לדלג תתקבל ומי"ש דאפשר דכן דעת המנהגים ליתא. ועיי"ן בפמ"ג (אי"א ס"ק א) דבלבוב בביהמ"ד מחוץ לעיר ופה פפ"א המנהג ק"ש עם תתקבל אחר ש"ע ערבית, ולאחר המגילה ואתה קדוש ק"ש בלא תתקבל.

והרדב"ז (ח"ב סי' תרצ"ג) כת' שמי שרגיל ללבוש בשאר שבתות בכסות נקיה ובשבת זה לובש בגדי חול בפרהסיא נמצא נוהג אבילות בשבת, ומנהג זה אני סובר שהוא כנגד הדין דהא קיי"ל מדברי קבלה כבדוהו בכסות נקיה, ע"כ. וכן **בברכ"י** (ויו"ד סי' א) ונקט דהויא פרהסיא בגלילותו שאין שום עני שאין לו בגד לשבת טוב מחול. **ובמעשה רב** (סי' קצ"ג) כת' שהדין כן אפי' חל תבי"א בשבת. ומבואר **בתוספתא מעשה רב** (שם) דהיינו כי אין לנהוג אבילות בפרסיא. והביאו **המ"ב** (סי' ק"ו). ו**בערוה"ש** (שם אות יא) ביאר שאצל הקדמונים היתה הלשבת שבת וחול שיום כבודותם ובתמורתם ולא היה ההפרש ניכר כי"כ ולכן הנהיגו ללבוש בגדי חול, אבל לפני כמה דורות בשבת היתה תמונה אחרת לגמרי להבגדים, ע"כ.

ולפי"ז מבואר דבין בגדים מכובסים בין בגדי שבת מותרים בשבת חזון כי הוי פרסיא. ולענין כתונת יש טעם נוסף להתיר משום שהדרך להחליפן. וכמ"כ מבואר דבגדי שבת ובגדים מכובסים שווים להתיר. וכן מבואר **בביאור הגר"א** (שם על סעי' א) שנקט שהיתר ללבוש בגדי שבת נלמד ממה שהתירו לכבס לכבוד שבת. וכן הוא **בה"ל** (שם על סעי' ב) בשם הפמ"ג שמותר ללבוש אין כותונת חדשה לכבוד שבת כמו לענין כיבוס. וכן דעת **הגר"ש זצ"ל** (הליקו"ש פ"ח ה"מ פ"ד הגה' ע"ב) שלש מקום שמותר בגדי שבת מותר גם במכובסים. וכן מבואר **במ"ב** (סי' ק"ב) ע"פ לענין כלי פשתן. ודעת **הגר"ש זצ"ל** (הלכות ומנהגי

במה"כ ע"פ סי' ת"ג) דהיתר זה הוא בגדר הותרה ולא בגדר דחוייה.

ט. בגדי זיעה
ויש נפ"מ בין הטעמים של המהר"ש"ל דלפי טעם השני שכת' שהיתר ההכתנות אינו בכלל שינוי בגדים כי הוא משום א"ז ועלמא ופעמים אפי' באמצע השבוע לרובשין כותונת מכובס היכא שנתמלא זיעה לכן אין זה קרוי שינוי בגדים וממילא באופן זה אין כ"כ כבוד שבת, י"ל שאף בחול מותר להחליף בגדים אלו.

ויעויין **ברמ"א** (סי' תקנ"א סעי' א) שפסק להתיר להחליף הכותונת בשבת חזון. וכתב **המ"א** (סי' ק"ד) בשם **המטה משה** (סי' תשל"ו) שהמחמיר שלא להחליפו מנהג שטות הוא שאינו לבוש רק מפני הזיעה. וכן פסק **המ"ב** (סי' ק"ו) וכת' שהיה מותר מטעם זה להחליף גרביים בשבת זו. ונמצא שנקט כטעם השני של המהר"ש"ל ודפי"ז י"ל שאף בימי חול מותר להחליפם, ואע"פ שהמהר"ש"ל כתב היתר זה לענין שבת חזון הבהל כי ע"ז נשאל, אבל לא דוקא הוא לפי טעם השני שכתב שם.

והנה **השו"ע** ביו"ד סי' שפ"ט (סעי' א) פסק לענין אבל שאסור לכבס כסותו כל שבעת הימים, אפי' במים לבד ולאחר שבעה, מותר. וכשם שאסור לכבס, כך אסור ללבוש המכובסים קודם לכן. ו**הרמ"א** (שם) כת' על דבריו דאחר ז' שרי, והעולם נהגו בו איסור. ונוהגין שאדם אחר לובשם תחלה, ואח"כ לובשם האבל, והמנהג עיקר. וכן נוהגין במדינות אלו לאחר שבעה, ע"כ.

ועי' **בפת"ש** (ח"ה שם סי' ק"ב) בשם **הלחמי תודה** (סי' ז) שכתב להתיר תוך שבעה ללבוש בגדים מכובסים אם אינו מחליף מחמת תענוג כי אם מחמת הלכלוך אלא שמי"מ אפי' לבשנו אדם אחר. אולם דבריו נאמרו לענין אבל תוך שבעה, אבל בתשעת הימים שארנו לעיל שדין האבילות כשלושים י"ל שגם הלחמי תודה יודה דלא צריך לבישה של אחרים. וכן מוכח מדברי המהר"ש"ל והמ"א כמ"ש לעיל. ועי' **בערוה"ש** (שם אות ו). וש"י"מ ש"כ"כ **בחמ"ד** (הובא במבית לוי ע"מ די' הגה' ד). וכן פסק **בעל השולח** (מבית לוי ע"מ די' הגה' ד) ע"פ **הפת"ש** הנ"ל. וכן דעת **הגר"ש זצ"ל** (אשרי האיש פסי"ט אות מט). ו**התשובות והנהגות** (ח"ה סי' ש"א אות ו) כתב לענין אבל להתיר להחליף בגדי זיעה בזמן שחם מאוד ומזיע הרבה ומצטער, שיש מקום להתיר להחליף את הגופייה, מטעם שאינה נקראת כגון כיון שאינה אלא לזיעה, ואינה ראויה ללבוש בחוץ כלל בגד, ע"כ. ועי' **במנח"י** (ח"י סי' מד).

י. בגד שדרכו להתלכלך (בגדי עבודה וכדו')
ולפי המהר"ש"ל הנ"ל ודעימיה הי"ה לכל בגד שדרכו להתלכלך מחמת הזיעה רשאי להחליף בכובס, וע"כ כל בגד הצמוד לגוף (כגון חולצה כלאה לובש גופיה או לובש גופיה קצרה) אם מזיע הרבה רשאי להחליפו. וכן דעת **הגר"ש זצ"ל** (שם) שחולצה שלובש תחתיה גופיה קצרה היא בכלל בגדי זיעה. ודעת **הגר"ש זצ"ל** (אבני ישעיה ח"ג סי' נח ע"פ א) שגם בגדי שינה (פיג'מה) דינם כבגדי זיעה.

יא. בגד מכובס שילבשו איזה זמן
וכשיש צורך בלבישת בגדים מכובסים בימים אלו ניתן לתת עצה ע"פ ההיתרים בלבישה ע"פ **התוס'** (מו"ק כד : ד"ה ברכת) שכתבו לענין אבל שהמנהג עתה האבל שבת להחליף בגדים שמלבישם אותו לאדם אחר יום או חצי יום **ואין זה קרוי בגד מכובס לדידיה**. וכ"כ **הריב"ש** (ס"ס סי' ס) בשם **הסמ"ק** ושכן המנהג. וכן פסק **הרמ"א** (ויו"ד סי' שפ"ט סעי' א) וכן נוהגין במדינות אלו לאחר שבעה. וכן **בש"ך** (שם סי' ק"ב) כתב לענין תוך ל' שנוהגים להחמיר בבגדים מכובסים אפי' לבשו אחר, דבבגדים מגוהצים ג"כ באבן חלקה מותר אם לובשו חבירו וכ"כ הבי"ח, ע"כ. ומשמע דדוקא תוך ל' מקילינן אבל לא בתוך ז'. ו**המהריק"ש** כתב דאף בתוך שבעה מותר כשאחר לובשו והביא ראיה לדבריו מתוס', עיי"ש.

יב. בלחמי תודה (סי' ז) כתב שהמנהג שהביאו הפוסקים וגם אותו שכתב 'תוס' שורש א' להם, שהבגד המכובס כיון שלבשו אדם אחר אפי' שעה יום לא מיקרי מכובס לפי האדם מקפיד על לבושו שלא יטנף וכיון שלבשו אדם אפי' שלא יטנף מעט או הרבה, ולפיכך שפיר נהגו עלמא להתיר בלבישת אדם אחר לפי שמבטל חשיבות הכיבוס. ועיי"ש מה שכתב לבאר בדברי המהריק"ש. ולפי"ז מועיל ללבוש בגדים לפני זמן האיסור כי חשיב תשעת הימים דינו כשלשים או בשבת באופן שאין משום הכנה ותו לא חשיב כמכובסים. וכמו כן י"ל שמותר לבקש מבן ספרד הנוהג היתר עד שבעה שחל בו ת"ב שילבשו ע"מ להתיר הלבשה של בן אשכנז. וכן פסק **הגר"נ"ק שליט"א** (חוט שני יו"ט ע"מ שמה). וכן מותר לבקש מקטן (אפי' שבעה שחל בו ת"ב).

יג. זמן לבישה המועיל
ויעויין **ברמ"א** (שם) דאם לבשו אדם אחר רק שעה אחת די בכך. אלא **שהלבוש** (אות א) כתב בזה"ל: שאחר ז' נוהגין שהאדם אחר לובשן תחלה כמו שעה או שתיים ואח"כ לובשה האבל, ע"כ. וכת' **הש"ך** (ד' דכוונת הרמ"א) דרק שעה אחת היינו 'זמן מה' ואי"צ שעה זמנית וכן משמע בפוסקים וכן נוהגין ולא כמ"ש שעה או שתיים ואולי גם הוא ל"ד קאמר, ע"כ. אלא דלכאורה צ"ע מדברי **התוס'** (שם) דכתב דהיו המנהג עתה שמלבישין אותו לאדם אחר יום או חצי יום ואין זה קרוי בגד מכובס לדידיה. אלא דשם מייירי לענין אבל בימי המועד. ועי' **בריב"ש** (ס"ס סי' ס) שכת' לענין איסור כיבוס שהיינו נוהגין בברצלונה להלביש יום אחד החלוק והמגבעות לאחר, ואח"כ לובש אותן האבל, וכן הוא מתיר בעמודי גולה. ו**בעיקרי הד"ט** (סי' לו אות ס) הביא בשם **הרזע אמת** (ח"ב סי' ק"ב) דהיתר לצורך גדול לאבל בתוך שבעה להחליף בגדיו ע"י שילבשו אדם אחר תחילה, אך החמיר שם שהאיש אחר ילך בו לכל הפחות חצי יום. ובני"ד שקל יותר בדינו כאבילות תוך ל' שומעים להקל כדעת הש"ך. וכן **האור לציון** (פכ"ז הגה' א) שכת' שילבשם בכדי שתקלט בהם זיעה. וכן דעת **הגר"ש זצ"ל** (קע"מ הגה' ח) שילבשם בכדי שיהיה מורגש שהוא קצת משומש והוא כחצי שעה, והכל לפי הענין.

יד. להניח הבגד על הרצפה
ועי' **בספר מענה לשון** שכתב שראר שבעה לובשים כסות לבן אחר שמניחין אותו שעה א' על קרקע עולם, דכשמיניח על הקרקע אזי נראה כישן שאינו מכובס. והביאו **בספר דברי נופרים** (סי' שמש"ש) וכת' שכן הוא בחי' א"א בשם **מהר"ש מלובלין**. וכ"כ **בספר כרם שלמה** (ויו"ד שם) בשם **לחם הפנים** הובא **במנח"י** (ח"י סי' מד ד"ה דראתא) דבאבל לאחר השבעה דנהגו לאסור ללבוש בגד המכובס אפי' אחר ילבושנו תחלה, דה"ה אם יתנו אותו ע"י קרקע שעה אחת ג"כ שרי. ועי' **באור לציון** (שם) שמחמיר כי הוא אינו מאוס כבגד שיש בו זיעה. ודעת **הגר"ש זצ"ל** (אשרי האיש פסי"ט אות מט) שבשעת הדחק אפשר להקל. ודעת **הגר"נ"ק שליט"א** (חוט שני ר"ה ע"מ י"ד) שאם שכח להכין בגדים לפני הזמן, יכול לסמוך על המקילין בתנאי שיניחם על הרצפה באופן שניכר הלכלוך באופן שמרגיש צורך לכבסם.

העולה לדינא, א' שבעה שחל בו ת"ב, אסור ללבוש בגדים מכובסים (אף שכיבסם בפני ר"ח). ובני אשכנז נוהגים להחמיר בזה מר"ח. ב' לכבוד שבת לובשים בגדים מכובסים ואף מותר לכבסם אם אין לו בגד נקי לכבוד שבת. ג' מותר אף בשבעה שחל בו תשעה באב ללבוש בגדי זיעה מכובסים. וכמו כן אם התלכלכו כל בגדי הזיעה רשאי לכבסם מה שיש לו צורך ללבישה. ד' אם יש צורך בחלפת בגדים כגון במקומות החמים וכדו', ניתן ללבושם זמן מה לפני הגעת זמן האיסור ע"מ להתירים בלבישה. וילבשם כחצי שעה בכדי שתקלט בהם זיעה. ו' בכדי שיהיה מורגש שעה קצת משומשם. וכן מותר לבקש מבן ספרד הנוהג היתר עד שבעה שחל בו ת"ב שילבשם ע"מ להתיר לבישתם של בן אשכנז. וכן מותר לבקש מקטן (אפי' שבעה שחל בו ת"ב). ה' י"א שאף לאחר הגעת זמן האיסור מועיל להניח הבגדים ע"י קרקע ע"מ להתירים ללבישה. ויש מחמירים. ואם שכח להכין בגדים לפני הזמן, בשעת הצורך יכול לסמוך על המקילין בתנאי שיניחם על הרצפה באופן שהדבר יהיה ניכר בבגד.

מסקנת דינא

ויעויין עוד **בערוה"ש** (סי' תרצ"ג) (סי' תרצ"ג) וכו' שכתב - ואחר קריאת המגילה בערבית ואומרים (ואתה קדוש וכו'), ואם חל במוצאי שבת אומרים גם כן ויהי נועם, ואח"כ אומרים קדיש שלם עם התקבל, אבל אחר שמיי' קודם קריאת המגילה לא יאמר התקבל דאין לומר שתי פעמים תתקבל בתפילה אחת, ויש שכתבו לומר חצי קדיש קודם המגילה (לבוש וכו'), מיהו במנהגים כתוב שיאמרו קדיש שלם, מיהו ויודא בלא תתקבל, והעולם אומרים תתקבל אחר שמיי' וגם אחר (אתה קדוש, דבר תמוה הוא וכבר תמוה על זה (שם) וממ"א אם אומרים תתקבל אחר שמיי' על זה יאמרו ותתקבל אחר (אתה קדוש ומי"א). וזה יותר נכון דעיקר התקבל צלותהוון הוא על שמיי' ואי"כ אין לומר אותו אח"כ, וכן ראוי להנהיג, ועמ"ש לעיל ריש סי' תקנ"ט סעיף ג'.

[ועיי"ש גבי הלכות תשעה באב שכתב - בליל תשעה באב מתפללין ערבית ואומרים איכה וקויתו, ואחר שמיי' אומר השי"ע קדיש עם התקבל, ואחר הקינות אין אומר התקבל, וכן למחר בשחרית אינו אומר התקבל כן כתוב במנהגים (סי' ת"ז ומ"א) וכו'. ואני נתפלל על זה דא"כ הא אומרים תתקבל בערבית כמו בשאר ימים ומה שידך לומר שאינו אומר התקבל אחר הקינות, היכן מציינו שיאמרו שני פעמים תתקבל בתפלה אחת, ולעני"ד היה נראה שלא לומר התקבל אחר שמיי' בערבית וזהו השינוי מכל הימים. ע"כ. ויעויין בפשיטת' בסי' תקנ"ט סי' ד' דאומרי קדיש ותקבל אחר תפלת ערבית, ובשי"ע שם סי' ג' דאחר איכה אומר קדיש בלא תתקבל. ע"כ. וכן מנהג.]

ומשנ"ב (סי' תרצ"ג סי' א) כתב גבי תפלת ערבית של פורים בה"ל - עי' במג"א שמצדד דאחר שמונה עשרה אומר קדיש שלם עם התקבל, וכ"כ באליה רב"ה. ואחר אומרים ואתה קדוש שאומרים אחר קריאת המגילה יאמר קדיש שלם בלא התקבל. ואליה רב"ה כתב דיכול גם כן לומר התקבל ויחזור תתקבל על תפלה בדבור קדושה.

ונראה למעשה דמאחר דהמנהג בא"י בין אצל עדות המזרח ובין אצל בני אשכנז שלא לומר ב' פעמים קדיש תתקבל, לא בערבית של מוצ"ש, לא בערבית של תשעה באב ולא בערבית של פורים [וכדעת המג"א], אי"כ הי"ו י"ל דכל שטעה השי"ע במוצ"ש ואמר קדיש תתקבל קודם קדושת ובה לציון, אחר קדושת ובה לציון לא יחזור ויאמר ותתקבל אלא יאמר קדיש שלם בלא התקבל. וכ"כ למעשה **ברבנות אפרים** (ח"ה סי' ק"י) **ובמשנה הלכות** (ח"ו סי' ט"ז). וכ"כ משמיה **דהגר"א בנבנאל שליט"א** (ניחושלים במעודה שבת ב' - תפילות

סי' ק"ל) [ועיי"ש עוד בספר ועלהו לא יבול ח"ה ע"מ רע"ט] הדובא שם מחמת **המהר"ש זצ"ל** דשכבאר אמרו תתקבל אין אומרים עוד פעם על קדושה דסדרא, עיי"ש. ויש שמורים לומר פעמים תתקבל, ועי' עוד **באשי ישראל** (פכ"ז הגה' ב), והנלע"ד כתבתי.]

פניני מופר 80 אבילות החורבן

כתב **ביסוד ושורש העבודה** (ט, ט) "אמרו רז"ל בגמ' הקדושה, משנכנס אב ממעטין בשמחה, וראוי לאדם מאד שיתנהג בימים אלו בשתיקה, רק דיבור הכרחי שלא יבוא ח"ו ללדי שחוק ושמתחת הלב, ויפנה לבו רק אל האבילות של חורבן הבית. וראוי לאדם להעמיד עצמו ע"פ בטי' ימים שמר"ח עד אחר התענית מתענוגי אכילה ושתייה בכל מה דאפשר ולכוון בה לאונן ולקונן על חורבן ביהמ"ק ועל שבר גדול שארע לעם קדוש בימים האלו ותחשב לו לצדקה לדור ודור עד עולם... וביותר בערב ט"ב ראוי מאד לאדם למטט סעודתו בכל מה דאפשר... כי כדאי הוא בית אלקינו ית' שמו ויתעלה למעט מתענוגי כל הדוא"י"

וכתב **היעב"ז** (תל תשעה באב) **"וכאן מקום שראוי להרחיב בו הדיבור, אלמלא לא היה אלא עוון זה בידינו שאין מתאבלין על ירושלים כראוי, די להאריך ולתינו, והיא בעיני הסבה קרובה, היתור גלויה עצומה וחזקה לכל השמדות הגדולות הנוראות המבהילות הרעיונים אשר מצאונו בגלות... לפי שיצאה האבל הלו מלבנו, בהיותנו שוקטים בארץ לא לנו, שכחנו את ירושלים, ולא עלתה על לבבינו. על כן כמת מלב נשכחנו, מדור לדור נוסף יגון על יגונינו ומכאובינו. וכאשר יוכיח הנסיון ביחוד ביום ט"ב המר, מי ומו מתאבל ונאנח על חורבן הבית ושמות ארצינו כראוי ממעמקי הלב, כמה דמעות נשפכות על זאת, ואצ"ל בשאר ימי השנה, אין זוכר ואין פוקד, ואין דובר דבר ממנה, אפילו במחשבה לא בא זכרונה, כאילו מקרה היה לנו..."**

נערך ע"י מחבר סדרת "עבודת המועדים"

ניתן להאזין לשיעורי הלכה במעמח"ם שמעטא עמיקתא שליט"א בקול הלשון - טל. * 6761 * יש להקיש 1-3-83 שלווחה 65

ניתן לתרם דרך "נדרים פלוס" - יש להקיש: 1. קופות נוספות 2. חניכי ישיבות רמות ב' 3. גליון שמעטא עמיקתא

העלון נתרם בעילום שם להצלת התורם ומשפחתו - לשאלות והערות בעניני הגליון ניתן להתקשר לפל' 052-767-0503

© שמעטא עמיקתא - להפצת הגליון במקום מגוריהם או לימודם נא לשלוח בקשה לדוא"ל: AMIKTA571@GMAIL.COM

